

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Lüganuse Vallavalitsusele

Teie: 13.01.2022 nr 6-1/12-7

Meie: 31.03.2022 nr 1-5/22/5373

Viru Keemia Grupp AS biotoodete tootmiskompleksi eriplaneeringu lähteseisukohtadest ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) väljatöötamise kavatsusest

Täname, et küsisite meie arvamust Lüganuse valda kavandatava Viru Keemia Grupp AS biotoodete tootmiskompleksi eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) väljatöötamise kavatsuste (VTK) kohta. Meie seisukohad ja tähelepanekud on järgnevad.

Väljatöötamise kavatsus sisaldab valikuliselt viiteid kas aegunud või veel kinnitamata riiklikele kavadele

Mõistame keerukust investeerimisotsuste tegemisel olukorras, kus Euroopa Rohelise Kokkuleppe kõikides õiguslikes üksikasjades ei ole veel kokku lepitud ega Eestis neid riiklikus õiguses vormistatud. Samas manitseme sellises olukorras ettevaatlikusele ning taunime erinevate eelnõude ning sisult vananenud raamdokumentide valikulist rakendamist keskkonnamõju hindamise alusena. Näitena olgu toodud veel vastu võtmata metsanduse arengukava aastani 2030 mustand, mis justkui soosiks biotoodete tehase rajamise plaani ja millele on KSH VTKs viidatud, ent märkimata on jäänud Euroopa Komisjoni LULUCF määruse mustand, mis võib plaanitud kujul vastuvõtmise korral oluliselt mõjutada puiduvarumise võimalusi Eestis ja Lätis. Eesti kliimapoliitika põhialused, millele VTKs viidatakse, ei ole aga kooskõlas Pariisi kliimaleppega, millega Eesti on liitunud, samuti võetud kohustustega ELis.

Puiduvarumise mõju hindamine on kavandatud pealiskaudselt

On selge, et võimalikul rajataval tehasel on läbi mahuka nõudluse lisandumise väga oluline mõju ka raietele. Meile saadetud dokumendis, samuti VKG enda erinevates materjalides kultiveeritakse nägemust, justkui saaks uus tehas kindla peale opereerida puidukogustega, mis senini on Eestist eksporditud. Mingit kindlust aga sellise lihtsustatud stsenaariumi tegelikuks rakendamiseks ei ole. Tehase rajamise võimalikku mõju hinnates tuleb hinnata erinevaid stsenaariume kasvava nõudluse tingimustes ning vaadelda ka nende rakendumise tõenäosust erinevate väliste asjaolude tingimustes. Väljatöötamise kavatsuses välja toodud: "Puiduressursi hankimise mõju hinnatakse eksperthinnanguga lähtudes üldisematest arengudokumentidest ja nende mõjuhinnangutest (sh hinnatakse sotsiaal-majanduslikku mõju)." on liialt pealiskaudne, et anda kindlust kaalutletud otsusele piisava aluse saamiseks. Kasvatatel raiemahtudel on omakorda suur keskkonnamõju, mida tuleb kavandatava tehase üldise keskkonna mõju hindamise juures kindlasti arvestada. **Ettepanek:** täiendada KMH VTKd tulevikustsenaariumitega, mis käsitlevad puidu kui tooraine erinevaid mahtusid ja

kättesaadavust ning hinnata hiljem KMHs nende rakendumise tõenäosust ning mõju keskkonnale, sh läbi raiete.

Välja toodud viisid ei ole piisavad, et hinnata tehase rajamise ja käitlemise kliimamõju

2.5.2.1 annab ülevaate „Eesti 2035“ strateegiadokumendi peamistest asjakohastest eesmärkidest, jättes aga märkimata, et ühe olulise keskkonnavaldkonda puudutava eesmärgina sisaldab „Eesti 2035“ siseriiklikku eesmärki saavutada kliimaneutraalsus aastaks 2050. („Aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.”) ***Ettepanek:*** *lisada KMH VTK punkt 2.5.2.1 alla ka kliimaneutraalsuse saavutamine aastaks 2050 kui keskse olulisusega keskkonnavaldkonda puudutav eesmärk antud dokumendis.*

Eesmärk saavutada kliimaneutraalsus Eestis aastaks 2050 tuleks ära märkida ka punkti 2.5.2.4. all, mis käsitleb Kliimapoliitika põhialuseid aastani 2050 (KPP), ning kus on välja toodud, et “Eesti kliimapoliitika peamine pikaajaline eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet ligi 80 protsenti aastaks 2050 võrreldes 1990. aasta heitetasemega.” See ei vasta enam tõele, kuivõrd Eesti riik on võtnud kohustuse saavutada siseriiklikult kliimaneutraalsus aastaks 2050.

Ehkki eelnev tsitaat on tõepoolest kooskõlas praegu kehtiva KPP eesmärgiga, tuleks punkti 2.5.2.4 alguses kohe selgelt välja tuua, et praegu kehtiv KPP ei ole kooskõlas ei Eesti enda võetud kliimaeesmärkidega, Euroopa kliimamäärusega võetud sihiga saavutada kliimaneutraalsus EL-s aastaks 2050 ega ka Pariisi kliimaleppega. KPP muutmine on konkreetse tegevusena välja toodud ka Vabariigi Valitsuse kehtivas tegevusprogrammis. ***Ettepanek:*** *lisada KMH VTK punkti 2.5.2.1 alla märkus, et KPP ei ole enam praeguses vormis kooskõlas ei Eesti enda ega rahvusvaheliselt võetud kliimaeesmärkidega ning plaanis on selle uuendamine lähiajal.*

2.5.2.4 all esitatud loetelu kliimapoliitikat reguleerivatest dokumentidest on ebatäielik ja sisaldab mh viiteid aegunud või peagi aegumas olevate kavadele: „Eesti kliimapoliitika tugineb rahvusvahelistele arengudokumentidele ja kokkulepetele: Konkurentsivõimeline vähese CO₂ -heitega majandus 2050. aastaks – edenemiskava, Energia tegevuskava aastani 2050, Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava – liikumine konkurentsivõimelise ja ressursitõhusa transpordisüsteemi suunas ja Pariisi kliimakokkulepe (COP21).” ***Ettepanek:*** *lisada KMH VTK rahvusvaheliste Eesti kliimapoliitikat reguleerivate arengudokumentide ja kokkulepete loetellu Euroopa kliimamäärus, ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon ning Euroope roheline kokkulepe.*

2.5.2.3 all mainitakse küll ära EL kliima-ja energiapakett Eesmärk 55 (Fit for 55), mille uuendamine on hetkel käsil, ent nenditakse, et kuna uuendamise protsess on alles toimumas, siis lähtutakse käesolevas dokumendis siiski vaid kehtivatest arengukavadest. Eesmärk 55 pakett on tõepoolest alles vastuvõtmisel ning seetõttu sellest lähtumine investeerimisotsuse tegemisel raskendatud. Vastu on võetud äga Euroopa kliimamäärus suvel 2021, mis annab selge sõnumi, et kliimaneutraalsusele ülemineku protsess Euroopa Liidus on pöördumatu, lisaks sätestab ka õiguslikud siduvad vahe-eesmärgid aastaks 2030. Netoheide aastal 2030 peab vähenema vähemalt 55% võrreldes 1990. aastaga, lisaks sätestatakse, et 2030. aastal peab netosidumise panus olema (ehk sisuliselt LULUCF

sektori sidumise panus) vähemalt 225 C02 ekvivalenttonni. See eesmärk jagatakse riikide vahel laiali. See tähendab, et võrreldes seni 2030. aastani kehtinud seisukohaga, et LULULCF sektori heide ei tohi suurem olla sidumisest (no debit rule), muutub LULUCF eesmärk ambitsioonimaks ja nõuab suuremat sidumist. Seetõttu, isegi olukorras, kus LULUCF määrus on Eesmärk 55 paketi raames alles uuendamisel ning pole päris kindel, mis kujuneb Eesti LULUCF sektori sidumise eesmärgiks aastani 2030, saab Euroopa kliimamäärusele tuginedes väita, et LULUCF sektori eesmärk karmistub ning juba aastaks 2030 tekib süsiniku sidumise kohustus ka Eestile. **Ettepanek:** lisada KMH VTK alla Euroopa Komisjoni LULUCF regulatsiooni mustand ning sellega seatud LULUCF sektori eesmärk Eestile, kuivõrd juba vastu võetud Euroopa kliimamäärusest johtub, et LULUCF regulatsiooni muutmine on möödapääsmatu, et täita kokkulepitud sidumise eesmäärke aastaks 2030. Varuvariandina lisada KMH VTK oluliste dokumentide alla Euroopa kliimamäärus ning seal kokku lepitud üleliiduline heitmete sidumise eesmärk aastaks 2030.

4.1.2 all on tehase kasutusaegse mõjuna mainitud "Mõju kliimale (globaalse tasandi mõju)", ent kliimat pole mainitud tehase asukohavaliku mõjuna. Juhime tähelepanu, et kuivõrd KSH plaanitakse teha KMH detailsusega, peab see vastama ka KMH nõuetele. KMH direktiivi 2014/52/EL IV lisa lõike 5 kohaselt peab KMH aruanne sisaldama kirjeldust „projekti tõenäoliselt olulise keskkonnamõju kohta, mis tuleneb muu hulgas: /.../ f) projekti mõjust kliimale (näiteks kasvahoonegaaside heite laad ja ulatus) ning projekti haavatavusest kliimamuutuse korral“. Samasisuline säte on kirjas ka keskkonnaministri 01.09.2017 määruses nr 34 „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“ § 6 lõikes 2. Niisiis tuleb igakülgset hinnata mitte üksnes kavandatava tegevuse mõjusid kliimale, vaid ka kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste haavatavust kliimamuutuse korral. Selline mõjuhindamine peab vastama Euroopa Komisjoni teatises (2021/C 373/01) "Taristu kliimakindluse tagamise tehniliste suunised aastateks 2021–2027" toodud nõuetele. Enne, kui kliimamõjusid pole asjakohaselt hinnatud, on ka ebaõige tuua VTK-sse sisse järeldus nagu aitaks tehase rajamine kliimapolitiika eesmäärke ellu viia. **Ettepanek:** korrigeerida sõnastust VTKs ning seada kliimamõju hindamisele ülal loetletud nõuded.

Parim kliimalahendus on energia- ja materjalisääst

Oma kirjas kirjutate: “Eestis on olemas vajaminev puiduressurss, mida eksporditakse täna paberipuidu ja puiduhakke näol 80% ulatuses Põhjamaadesse ning lisaks ekspordile põletatakse elektri- ja soojusenergia tootmiseks, mis on ei ole jätkusuutlik ja efektiivne ressursikasutus. Biotoodete tootmiskompleks lubaks väärindada paberipuidu kohapeal ning on kliimaeesmärkide seisukohast parim võimalik lahendus madalakvaliteedilise puidu kasutamiseks.” Nõustume probleemipüstitusega, et töötlemata puidu ekspord ning suuremahuline kasutamine energeetikas ei ole efektiivne ja jätkusuutlik. Vaidleme vastu seisukohale, et parim lahendus on suure biotoodete tootmiskompleksi rajamine. Kliimaeesmärkide seisukohast on parim lahendus raiemahtude vähendamine, heas ökoloogilises seisundis metsakoosluste kaitse ja taastamine ning energia- ja puitmaterjali vajaduse vähendamine läbi aktiivsete säästumeetmete.

Loodame, et arvestate nende märkustega eriplaneeringu edasises menetluses täielikult ning ei võimalda planeeritava biotoodete tootmiskompleksi rajamist, omamata täielikku selgust selle võimalikest keskkonnamõjudest nii Lüganuse valla territooriumil kui sellest väljaspool.

Soovitame mõjuhindangu läbiviimisel uurida võimalusi väiksema puidutarbega tehase rajamiseks, mille eeldatavad varumise mõjud oleksid väikesemad.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu

Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) koordinaator, EKO metsa- ja kliimatöörühma nimel